

**SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ
GÜLHANE SAĞLIK MESLEK YÜKSEKOKULU
ANKARA**

ACİL SAĞLIK HİZMETLERİ II

Afet Yönetimi

ASH I DERS NOTU 03

2017

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
GİRİŞ	1
1. Risk Tanımı	1
1.1 Risk Türleri.....	1
2. Afet	1
2.1 Afetlerin Sınıflandırılması.....	2
3. Afet Yönetimi	2
3.1 Afet Yönetiminin Temel Amaçları.....	2
3.2 Afet Yönetimi Aşamaları	2
3.2.1 Risk ve Zarar Azaltma (Risk Reduction).....	2
3.2.2 Hazırlık (Preperadnes).....	3
3.2.3 Müdahale (Response	3
3.2.4 İyileştirme (Recovery)	3
3.3 Afet Risk Yönetimi.....	4
3.4 Afetler Yönetiminde Planlama ve Erken Uyarı Sistemi	4
4. Kriz	4
4.1 Kriz Yönetimi.....	4
4.1.1 Kriz Yönetiminin Aşamaları	5
4.1.2 Kriz Yönetiminde Temel İlkeler.....	5
4.1.3 Kriz Dönemine Yönelik Planların Özellikleri	6
4.1.4 Kriz Yönetiminde Temel Faaliyet Alanları	6
4.1.4.1 Kriz Öncesi Dönem.....	6
4.1.4.2 Kriz Sonrası Dönem.....	7
5. Acil Durum	7
5.1 Acil Yardım Planı	8
5.1.1 Acil yardım planı özellikleri	8
5.1.2 Türkiye Açısından Afet Durumu	8
5.1.2.1 17 Ağustos 1999 Depremi	8
5.1.2.2 Türkiye’de Afet Yönetimi.....	8

GİRİŞ

Dünya üzerinde nasıl, ne zaman ve nerede olacağı önceden kestirilemeyen afetler, insanların can ve mal kayıplarına yol açan tehlikelerin başında gelmektedir. Bazı afetler, afet meydana gelmeden önce alınan tedbirler sayesinde önlenabilir olsa da bazı afetleri önleyebilmek mümkün değildir. Özellikle büyük afetler sonucu birçok birey hayatını kaybetmekte veya kol, bacak vb. gibi uzuvlarında kalıcı hasarlar oluşabilmektedir. Bu nedenle afet sonrası meydana gelebilecek kayıp ve zararları en asgari seviyeye indirgeyebilmek için afetin olduğu bölgeye temel ihtiyaç malzemeleri ile alanında uzman sağlık ve arama-kurtarma faaliyetlerini yürütecek personellerin mümkün olduğunca hızlı bir şekilde sevk ve idaresi sağlanmalıdır.

Bu faaliyetlerin gerçekleştirilmesi hususunda meydana gelecek gecikme ve küçük hatalar afetzedeler üzerinde telafisi güç zararlar doğurabilmektedir. Bu nedenle afetler sonrasında ortaya çıkabilecek zararları mümkün olabilen en asgari düzeye indirgeyebilmek için etkin bir afet yönetim organizasyonu yapılması gerekmektedir.

1. RİSK TANIMI

Risk, modern topluma ve bu toplumda yaşayan bireye yönelik bir tehdittir. Risk yaşamın bir parçası ve zorunluluğu olarak kabul edilse de insanlar somut olarak karşılaştıkları afetlerde bile bu risk ve tehlikeyi ciddiye almayabilmektedirler. Bu sebeple de yaşanan kayıplar büyük olabilmektedir.

1.1 RİSK TÜRLERİ

Giddens'a göre risk, dışarıdan kaynaklanan dışsal risk ve gelişmekte olan bilgilerimizin etkisiyle oluşan imal edilmiş risk olarak ikiye ayrılır. Geleneksel toplumlar dışarıdan gelen risklere karşı kaygı duyuyorlardı. Ancak günümüzde insanın doğaya yapabilecekleri daha büyük bir risk oluşturmaktadır.

Dışsal risk türüne; deprem, sel, tsunami, toprak kayması örnek olarak verilebilir. İmal edilmiş risk türüne de; küresel ısınma, küresel sel baskınları, savaş ya da siyasal sorunların da etkisiyle oluşan büyük iltica olayları verilebilir. Ancak, bir deprem oluşumu itibariyle dışsal risk olsa da mekansal olarak etkili olduğu yerler düşünüldüğünde imal edilmiş risk olabilmektedir. 17 Ağustos 1999 depremi bunun belirgin örneğidir.

2. AFET

Fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, Normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen, Etkilenen topluluğun kendi imkân ve kabiliyetlerini kullanarak üstesinden gelemeyeceği doğal, teknolojik veya insan kökenli olayların doğurduğu sonuçlardır.

Sadece bir doğa olayı değil, toplumsal bir olgudur. Teknik, sosyal, ekonomik hatta psikolojik boyutlu bir olgudur. Doğal veya teknolojik olayın kendisi değil, olumsuz sonucudur.

2.1 AFETLERİN SINIFLANDIRILMASI

Doğal afetler: İnsanlar ve tüm canlılar üzerinde fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran ve insan yaşamını olumsuz etkileyen olaylardır. Depremler, Su Baskınları, Toprak Kaymaları, Heyelanlar, Kaya Düşmeleri, Çığ, Kuraklık, Volkan Patlamaları, Yangınlar, Fırtına, Kasırga, Hortum, Tayfun, Tsunami vb.

Teknolojik ve insan kaynaklı afetler: Küreselleşme ve gelişmeyle yaşanan risk ve tehlikeler neticesinde oluşur. Bu süreçte yaşanan refah kadar bu refahın bedeli de ödenebilmektedir. Savaşlar, Terör Olayları, Salgın Hastalıklar, Yangınlar, Trafik Kazaları, Sanayi Kazaları, Baraj Patlamaları, Nükleer ve Kimyasal Kazalar gibi.

3. AFET YÖNETİMİ

Afetlerin önlenmesi ve zararlarının yok edilmesi veya azaltılması amacıyla afet öncesi ve sonrasında yapılması gereken faaliyetlerin; planlanması, yönlendirilmesi, desteklenmesi, koordine edilmesi, etkin olarak uygulanması için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla, kaynaklarının bu ortak amaç doğrultusunda kullanımını gerektiren bir yönetim şeklidir.

Diğer bir tanımla Afet Yönetimi; Afet risklerinin azaltılması, Afetlerin şiddetinin ve oluşturacağı kötü sonuçlarının, zararlarının önlenmesi ve azaltılması, Senaryo oluşturulması ve olası hasar ve ihtiyaçların tahmin edilmesi, Acil durumlara müdahaleye hazırlık ve planlama, Eğitim ve tatbikatlar, Erken uyarı, tahmin, izleme, Afet sonrası hızlı etki ve ihtiyaç analizi, Afet anında hızlı ve etkili müdahale ve iyileştirme faaliyetlerinin tümüdür.

Afet yönetimi; çok yönlü, çok aktörlü, çok disiplin gerektiren, çok kapsamlı, çok aşamalı, çok dinamik, çok karmaşık bir yapıya sahiptir.

3.1 AFET YÖNETİMİNİN TEMEL AMAÇLARI

Can ve mal kaybına yol açabilecek riskleri minimum seviyeye indirerek, olası kayıp ve zararları önlenmek, Afetlerden birinci derecede zarar görenleri kurtarmak, Mal-mülk, doğal çevre, kültür ve tabiat varlıklarını korumak, Afet sonrasında hayatı normalinden daha iyi bir şekle dönüştürmek, İş sürekliliğini, hizmetlerin devamını ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak afet yönetiminin temel amaçları arasında sıralanabilir.

3.2 AFET YÖNETİMİ AŞAMALARI

Afet yönetimi aşamaları;

1. Risk ve Zarar azaltma
2. Hazırlık
3. Müdahale
4. İyileştirme.

3.2.1 Risk ve Zarar Azaltma (Risk Reduction)

- ❖ Tehlike Analizi (Hazard Assessment)
- ❖ Risk Analizi (Risk Assessment)
- ❖ Risk Azaltma

- Önleme (prevention)
  - Sakınım (avoidance)
  - Risk ve Zarar Azaltma (mitigation)
  - Risk Transferi
  - ❖ •Risk İletişimi
- Aşamalarından oluşur.

3.2.2 Hazırlık (Preperadnes)

Risk ve tehlike önlenemiyorsa bunlara önceden hazırlıklı olmak gerekmektedir. Amaç, tehlike ve afet anında ve sonrasında yaşanabilecek olan kayıpların en aza indirilmesidir.

- ❖ Olay Komuta Sistemi
- ❖ Planlama
- ❖ Tahmin ve Erken Uyarı
- ❖ Tatbikatlar
- ❖ Eğitim

Aşamalarından oluşur.

3.2.3 Müdahale (Response)

Ana hedef, olaya anında müdahale ederek mümkün olan en çok sayıda insan ve canlı hayatını kurtarmaktır. Bu kapsamda yaralıları tespit edip müdahale etmek ve can kayıplarına da insan onuruna yakışır müdahale etmek gerekir. Haberleşme ve ulaşım ağları işletilmeli, barınma ihtiyacı karşılanmalı, ilkyardım ve tedavi hizmetleri yerine getirilmeli, kamu-sivil – özel tüm imkanlar seferber edilmeli ve öncelikli olarak en yakın yerel birim müdahale etmelidir.

- ❖ Etki ve İhtiyaç Analizleri
- ❖ Olay Yeri Yönetimi
- ❖ Erken İyileştirme
  - Geçici barınma
  - Bağış ve Gönüllü Yönetimi

Aşamalarından oluşur.

3.2.4 İyileştirme (Recovery)

Afetten doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmiş afetzedelerin iyileştirilmesidir. Günlük ve sosyal yaşamı normale çevirmek, asgari ihtiyaçların giderilmesi, eğitim ve sağlık hizmetlerinin işlerlik kazanması, geçici iskan programlarının tamamlanması, afetzedelerin psikolojik rehabilitasyonu, ekonomik faaliyetlerin işlerlik kazanması, kentsel mekanın imarı yer almaktadır.

- ❖ Orta ve Uzun Vadeli İyileştirme
- ❖ Yeniden İnşa

Aşamalarından oluşur.

3.3 AFET RİSK YÖNETİMİ

Afet risk yönetiminin ihmal edildiği yerlerde afet kriz yönetimi veya acil durum yönetimi asla başarılı olamaz.

Hatta tek başına uygulanan kriz yönetimi, reflekse dayalı ilkel bir yönetim tarzıdır. Yani, tek başına uygulanan afet kriz yönetimi; tepkisel, eşgüdümsüz, yanlış hedef kitleli, etkisiz, zamansız, güven vermez ve afetin felakete dönüşmesine neden olabilir.

Bunun için artık kriz yönetiminden risk yönetimine geçerek afetlere müdahale ve iyileştirmeden daha çok afetin oluşmaması, önceden zararlarının azaltılması, hazırlık, tahmin ve erken uyarı konularına önem verilmelidir. Risk azaltma ve risk yönetimi bir kerede yapıp bitirilebilecek bir şey değildir. Bu çalışmalar, sürüp giden gündelik hayatla birlikte sürekli olarak ve her afet yönetimi aşamasında değişen risklere karşı periyodik olarak geliştirilerek devam ettirilmesi gereken bir süreçtir.

3.4 AFETLER YÖNETİMİNDE PLANLAMA VE ERKEN UYARI SİSTEMİ

Afet yönetiminde hazırlık ve müdahalede teknolojiye yararlanılmalıdır. Coğrafi bilgi sistemleri bunların başındadır. Erken uyarı sistemleri de afet yönetiminin bir parçasıdır. Erken uyarı sistemleri doğal afetlerde kullanılabildiği gibi teknolojik afetlerde daha iyi erken uyarı sistemleri geliştirilmektedir.

4. KRİZ

Kriz, bir kişi ya da bir toplumun geçirdiği zor ve buhran dönemleridir. Örgütsel anlamda kriz de örgütsel amaçlarını ve varlığını tehdit eden, örgütün risk önleyici önlemlerini yetersiz kılabilecek nitelikte örgütün ani tepkisini gerektiren ve beklenmedik ve hızlı değişikliklerin söz konusu olduğu, planlama ve karar mekanizmalarını olumsuz biçimde etkileyen gerilimli durumdur.

Diğer bir tanımla da; Kurulu bir düzen içinde, şu ya da bu düzeyde çözüm üretmekte olan dengelerin bozulmasına yol açan iç veya dış etkenlerin ağırlık kazanması hali ya da Sistemin kendini yeniden üretmediği ama yeniden üretmek için gerekli değişikliklerin, sistemin ana yapılarına aykırı olduğu durum. (olağanüstü bir halin varlığı) olarak tanımlanabilir.

Kriz, toplumun dışarıdan gelen saldırılara karşı hazırlıklı olması bağlamında gündeme gelmiştir. Bunun en belirgin örneği soğuk savaş dönemi “nükleer savaşlara” hazırlıklı olma düşüncesidir. Bugün için kriz kavramı, sadece tetikleyici olayla açıklanamamakta ve belirsizlik unsuru da kriz tanımlarına girmiştir. Bütün durumlar için geçerli bir kriz tanımı yerine durumlara göre değişen bir kriz yaklaşımı tercih edilmelidir.

Çince kriz kelimesi tehlike ve fırsat kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşur. Bu sebeple her kriz, örgütün yeni bilgi ve deneyim kazanmasını sağlar. Bu vasıta ile bir fırsat oluşturabilmek önem kazanmaktadır. Kriz, toplumsal değerlerin kaybolmasına ve hayal kırıklığına sebep olabilir. Bu sebeple kriz zamanında karar almak baskı altında olmaktadır.

4.1 KRİZ YÖNETİMİ

Kriz yönetimi; bir krize veya olumsuz dönüm noktasına karşı yöneltmiş bir stratejik planlama sürecidir veya olumsuz olaylardan kaynaklanmış risk ve belirsizlikleri uzaklaştıran ve böylece organizasyonun kendi yapısını büyük ölçüde kontrol etmesine imkan sağlayan

bir süreçtir.

Kriz yönetimi krizleri algılamak, ortaya çıkmalarına engel olmak, engel olunamadığı takdirde ise zarar verici etkilerini minimize etmek için gösterilecek her türlü çabayı içerir.

"Kriz yönetimi", afet yönetimini de içine alan daha geniş bir yönetim biçimidir. Afet yönetimini gerektiren bir afet karşısında, ihtiyaç duyulursa kriz yönetimine geçilebilmektedir. Genellikle afetin boyutuna ve etkisine göre kriz yönetimi kararı alınabilmektedir.

Kriz yönetimi nedenleri yalnızca afetler olmayıp başka kriz nedenleri de (terör olayları, kanunsuz grev, lokavt ve iş bırakma eylemleri, etnik yapı, din, mezhep farklılıklarından kaynaklanan olaylar, iltica ve salgın hastalıklar, aşırı ekonomik bunalımlar vb.) mevcuttur.

Bir örgütün karşı karşıya kalabileceği potansiyel krizleri önceden tahmin etmeye çalışması, krizler ortaya çıkmadan önce önlemler alması ya da etkilerini en aza indirmesine yönelik çalışmaların yer aldığı sistematik bir süreçtir.

Kriz yönetimi belirli bir amaca yönelmiş işlemlerin ve eylemlerin bütününe ifade eden bir yönetim sürecidir. İdeal bir kriz yönetimi, teknik ve yapısal faaliyetleri, iletişim olanaklarını, psikolojik ve kültürel boyutları içeren stratejik eylemlerden oluşur.

Kriz yönetimi için öncelikle sisteme yöneltmiş bir tehdit olmalı ve bu tehdit sistemi yönetenlerce tehdit edici olarak algılanmalıdır. Kriz yönetimi, geçmişin deneyimleriyle geleceği yönetmektir. Ancak geleceği yönetme, geleceği tahmin etmekten ziyade onu tasarlamaktır. Kriz yönetimi, krizlerle baş etme kapasitemizi güçlendirmek ve krizlerin bizi etkilemesini nasıl önleyebileceğimize ilişkin bir süreçtir.

4.1.1 Kriz Yönetiminin Aşamaları

Önleyici Kriz Yönetimi; kriz oluşmadan önce önlenemediği düzeydir.

Tepkisel Kriz Yönetimi; krizin neden olduğu zarar ve etkileri azaltmaya çalışmaktır.

Etkileşimli Kriz Yönetimi; kriz süresince edinilen tecrübelerle gelecek senaryolarının oluşturulduğu süreçtir.

4.1.2 Kriz Yönetiminde Temel İlkeler

- ❖ Toplulukların krizlerin farkında olması sağlanmalıdır.
- ❖ Kriz yönetim aşamaları bir bütün halinde öğretilmelidir.
- ❖ Birikmiş bilgi ve veriler göz önüne alınmalıdır.
- ❖ Kriz nedeni olarak doğal afetlerin gerçek nedenleri ortaya konmalıdır.
- ❖ Yerel, bölgesel, ulusal ve uluslar arası düzeyde ele alınmalıdır.
- ❖ Açık, anlaşılır ve kapsayıcı olmalıdır.
- ❖ Topluluk katılımını sağlamalıdır.
- ❖ Yerel koşullara uygun yapılmalıdır.
- ❖ Siyasi irade tarafından desteklenmelidir.
- ❖ Esnek ve yeni koşullara uyarlanabilir olmalıdır.
- ❖ Yeterli mali koşullara sahip ve sürdürülebilir olmalıdır.
- ❖ Öncelikler ve ihtiyaçlara yönelik olmalıdır.
- ❖ Etkilenebilecek tüm aktörlerin rolleri belirlenmelidir.

- ❖ Disiplinlerarası ve bütünleştirilmiş bir bakış açısını yansıtmalıdır.
- ❖ Temel konulara odaklanmalıdır.
- ❖ Önlemeyi ve zararları en aza indirmeyi sağlamalıdır.

4.1.3 Kriz Dönemine Yönelik Planların Özellikleri

- ❖ Somut olmalı
- ❖ Erişilebilir olmalı
- ❖ Belirli aralıklarla yapılacak tatbikatlarla uygulanabilirliği test edilmeli
- ❖ Geniş ölçüde katılımı içermeli
- ❖ Değişik afet türlerine yönelik uygulanabilecek stratejilere yer vermeli
- ❖ Kriz anında görevli personeli, görev ve sorumlulukları ortaya koymalı
- ❖ Kriz yönetiminin zarar azaltma, önceden hazırlık, acil müdahale, iyileştirme ve yeniden yapılandırma aşamalarına yer vermelidir.

4.1.4 Kriz Yönetiminde Temel Faaliyet Alanları

- ❖ Kriz öncesi dönem
  - Zarar azaltma
  - Önceden hazırlık
- ❖ Kriz sonrası dönem
  - Acil müdahale
  - İyileştirme ve yeniden yapılanma

Bu süreçlerin hepsi birbirini tamamlayan niteliktedir.

4.1.4.1 Kriz Öncesi Dönem

Kriz olmadan önce olası kayıpları en aza indirmek ve bir bütün olarak toplumu kriz ortamlarına hazırlıklı olmaya yöneltecek faaliyetler bütünüdür.

Zarar azaltma; kriz hali oluşmadan önce yerleşimler açısından olası tehlike/tehlikelerin etkilerini azaltmaya yönelik alınması gereken tüm önlemleri içeren ortak bir terimdir; uzun dönemde risk azaltma ve hazırlık çalışmalarını içermektedir.

Bu yolla can ve mal kayıplarını en aza indirmek, hasar görülebilirliği azaltmak, kriz sonrasına yönelik birikim yapmak, iyileştirme ve yeniden yapılanma için zaman tasarrufu sağlamak, toplum sağlığı ve güvenliği kapasitesini arttırmak amaçlanır.

Önceden hazırlık; etkili önlemler aracılığıyla tehlikeli bir olayın olumsuz etkilerini en aza indirmek, kriz sonrası iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarını kolaylaştırmak, arama kurtarma kapasitesini geliştirmek ve yardımların dağıtımına yönelik zamanında, yerinde ve etkili bir örgütlenme oluşturmaktır.

Olası bir afete karşı her zaman hazırlıklı olmayı amaçlar. Olası bir krizdeki kayıpların ve tehlikelerin giderilmesi, tehlike ve tehdit altındaki canlıların kurtarılması, kayıpların bulunması, acil yardım ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla arama kurtarma kapasitesinin geliştirilmesi ve sürekliliğinin sağlanmasını içermektedir.

4.1.4.2 Kriz Sonrası Dönem

Acil müdahale, iyileştirme ve yeniden yapılandırma çalışmalarını kapsayan bir dönemdir. Mümkün olan en fazla canı kurtarmak, afetlerin doğurabileceği ek risklerden insanları ve mallarını korumak, bir an önce hayatın normale dönmesini sağlamak, afetin neden olacağı ekonomik ve sosyal kayıpları en aza indirmek, güvenli ve gelişmiş yeni bir yaşam çevresi oluşturmak amacındadır.

Acil müdahale; kriz sonrası ilgili tüm kurum ve kuruluşlar tarafından durumu mümkün olan en kısa sürede kontrol altına almak için yapılan faaliyetlerdir. İlk yardım, tedavi, su-yiyecek-giyecek-yakacak sağlanması, geçici barınma, güvenlik, enkaz kaldırma, hasar tespiti, bulaşıcı hastalıkların önlenmesi gibi faaliyetleri içerir.

Bu süreçte kesintisiz bir iletişim ve haberleşme yanında doğru bilgi aktarımı büyük önem taşımaktadır. Arama kurtarma faaliyetleri konusunda da halkın eğitimi büyük önem taşımaktadır.

İyileştirme ve Yeniden Yapılanma; acil müdahaleden sonra ve kriz şokunun atlatılmasından sonra iyileştirme ve yeniden yapılandırma gelmektedir. Kriz sonrası insanların yiyecek, su, barınma, psikolojik yardım, haberleşme, elektrik, ısınma, kanalizasyon gibi zorunlu ihtiyaçlarının karşılanması için yapılması gereken faaliyetler bütünüdür.

Amaç normale dönüş süresini kısaltmaktır. Yeniden yapılandırma, kriz yönetiminde yer alan faaliyetlerin gözden geçirilip test edildiği aşamadır. Bu aşamada eksiklikler saptanır, yanlışlıklar sorgulanır, tüm ortakların katılımına açık bir toplum yapısı oluşturulmaya çalışılır.

5. ACİL DURUM

Afetler sonrasında oluşan durumdan etkilenen insanların hayatta kalmaları ve yaşamlarını sürdürmeleri için oluşan kaos ve öngörülme-yen durumun bir an önce ortadan kalkması gerekir. Afetlerin oluşturduğu insanların zarar gördüğü veya zarar görme ihtimallerinin olduğu bu tür durumlara acil durum denir.

Afetlerin oluşturduğu acil durumlar, yereldeki kamu kuruluşları ve yerel yönetimlerin mevcut imkanlarıyla başa çıkamayacakları kadar büyük olabilir.

Doğal veya insan faaliyetleri sonucu oluşan bir olayın acil durum olabilmesi için insanların yaşam alanlarını, vücut bütünlüklerini tehdit etmesi veya faaliyetlerini sekteye uğratan olması gerekir.

Özetle acil durum, toplumun tamamının veya belli kesimlerinin normal hayat ve faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan ve acil müdahaleyi gerektiren olayları ve bu olayların oluşturduğu kriz halini ifade eder.

Acil durum beklenmeyen olay ve olaylar silsilesidir. Salgınlar, kitlesel yemek zehirlenmeleri, bomba ihbarı, endüstriyel kazalar, doğal olaylar ve afetler acil durum kapsamındadır. Acil durumlarda zaman oldukça önemlidir. Adeta zamanla bir yarış yapılmaktadır.

Eğer acil durumun niteliği bu amaç için örgütlenmiş olan mevcut organizasyon tarafından yönetilecek ve kontrol altına alacak mahiyeti aşarsa, kriz veya afet yönetimi aşamasına geçilecektir.

Acil durum yönetimi, afetlerin mümkünse önlenmesi, değilse veya ortaya çıkması durumunda etkilerinin azaltılması amacı ile önceden hazırlıklı olunmasına ve afet anında

zararların azaltılmasına yönelik tertipleri ve önlemleri içerir. Acil durum sonrası ortaya çıkan psikolojik ve sosyolojik etkilerin de disiplinlerarası çalışmayla giderilmesi gerekmektedir.

5.1 ACİL YARDIM PLANI

Bir yerleşme biriminin karşı karşıya bulunduğu tehlikeleri tespit eden, Oluşacak tehlikelerde uğranacak kayıp ve zararları belirleyen, Oluşacak afetlerde kimlerin, ne zaman, hangi görev ve yetkiyle, hangi kaynaklar kullanılarak görev üstleneceğini tanımlayan bir belgedir.

5.1.1 Acil yardım planı özellikleri

Riskler ile hasar ve zarar görülebilirlikleri belirlemeli, Şehrin tehlike ve riskleri göz önüne alınarak hazırlanan değişik afetlere göre gerçekçi senaryoları içermeli ve Yönetim, komuta ve kontrol mekanizmalarının ve bilgi akışının nasıl olacağını belirlemelidir.

Görev alacak birimler ve personelin, görev, yetki ve sorumluluklarını belirtmeli, görev alacak birimler ve personel ile araç-gereç ve iş makinelerinin görev yerleri ile görevlerini nasıl ve ne şekilde yapacaklarını belirlemeli, Kullanılması gereken imkan ve kaynakları belirlemeli, bunlara kolay ve hızlı ulaşılabilme yöntemleri oluşturmaktadır.

Mevcut imkan ve kaynaklarla neler yapılabileceğini, ilave imkan ve kaynakların gerçekçi olarak nereden ve nasıl karşılanacağını göstermeli, Acil haberleşme, ulaşım, arama-kurtarma, ilkyardım, geçici barındırma, lojistik destek, güvenlik gibi alt planları da kapsamalı, Farklı kuruluşlar arası en etkin koordinasyonu sağlamalıdır.

5.1.2 Türkiye Açısından Afet Durumu

Türkiye geçmişte yaşadığı afetlerin %61'ini depremler, %15'ini heyelan, %14'ünü seller, %5'ini kaya düşmesi, %4'ünü yangınlar ve %1'ini çığ, fırtına, yağmur gibi diğer afetler oluşturmaktadır. Can ve mal kayıplarında depremler %90 ile ilk sıradadır. Türkiye coğrafyasının %92'si deprem kuşağındadır ve nüfusun %95'i bu bölgelerde yaşamaktadır. Sanayinin %75'i, nüfusun da %55'i birinci derece deprem bölgesindedir.

5.1.2.1 17 Ağustos 1999 Depremi

7 ili etkilemiştir. Bu illerin GSMH içindeki payı %34.7, sanayi katma değeri içindeki payı %46.7 seviyesindedir. Birleşmiş Milletler verilerine göre depremin maliyeti 10 milyar dolar civarındadır. Tüm dünyada kalkınmaya yönelik programlar afet yönetimi konusunu da kapsayacak şekilde oluşturulmaktadır.

5.1.2.2 Türkiye'de Afet Yönetimi

7269 Sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun ve Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik ile il ve ilçelerde afetlerle ilgili işlerin yürütülmesinden ve organizasyonundan mülki amirleri yani vali ve kaymakamları sorumlu ve yetkili kılmıştır.

1. Merkezi Yönetim

5902 Sayılı Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile; "afet ve acil durumlar ile sivil savunmaya ilişkin hizmetlerin ülke düzeyinde etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi için gerekli önlemlerin alınması ve olayların meydana gelmesinden önce hazırlık ve zarar azaltma, olay sırasında yapılacak müdahale ve olay sonrasında gerçekleştirilecek iyileştirme çalışmalarını yürüten kurum ve kuruluşlar arasında

koordinasyonun sağlanması ve bu konularda politikaların üretilmesi ve uygulanması amacıyla” Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı kurulmuştur.

2. İl Yönetimi

5902 Sayılı Kanun hükümlerince; «illerde afet ve acil durumlar ile sivil savunmaya ilişkin hizmetleri yürütmek üzere» İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri kuruldu ve konuyla ilgili görevler bu Müdürlük tarafından yürütölmeye başlandı.

3. İlçe Yönetimi

5902 sayılı Kanun ilçelerde afet yönetimi ile ilgili bir birim oluşturulmasını öngörmemiştir. Bunu üzerine Valiliğin (İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü) 11.05.2011 tarih ve 46-539 sayılı yazısı ile; İlçelerde ihtiyaç halinde Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi olarak görev yapacak İlçe Afet Büroları kurulmuştur.